

R

Lasten ja nuorten palvelut 2014
Tehdaskatu 2
24100 Salo

www.salo.fi/perusopetus

PERUSOPETUKSEN OPAS

Monikulttuurinen oppilas

Salon perusopetuksessa

Sisältö

1 JOHDANTO	2
2 ARVOPOHJA	3
3 OPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN	4
3.1 Esiopetuksesta perusopetukseen	4
3.2 Valmistava opetus	4
3.2.1 Nykytila	4
3.2.2 Valmistavasta opetuksesta lähikouluun	5
3.3 Suomi toisena kielenä (S2) opetuksen järjestäminen	6
3.3.1 Nykytila	6
3.3.2 Tavoitteet toiminnan kehittämiseksi	6
3.4 Oppilaan oman äidinkielen opettaminen	7
3.4.1 Nykytila	7
3.4.2 Tavoitteet toiminnan kehittämiseksi	7
3.5 Katsomusaineen opettaminen	8
3.6 Tuettu opetus/tukiopetus	10
3.7 Maahanmuuttajaoppilaan erityinen tuki	10

3.8 Valmistavasta opetuksesta tai perusopetuksesta toiselle asteelle	12
3.9 Perusopetuksen tehtävät	12
3.10 Tulkkipalvelut	12
4 HUOLTAJIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ	13
4.1 Maahanmuuttajaoppilaan vastaanottaminen kouluun valmistavalle luokalle	13
4.2 Monikulttuurisen perheen kohtaaminen koulun arjessa	13
4.2.1 Liikuntaan osallistuminen	13
4.2.2 Muiden oppiaineiden opetus muuan muassa muslimioppilaalle	14
4.2.3 Koulun juhlat	15
4.2.4 Huoltajien huomioiminen	15
5 MONIKULTTUURISUUSKASVATUS KOULUISSA	16
5.1 Monikulttuuristen oppilaiden taustojen huomioiminen	16
5.2 Oppilaan ottaminen mukaan kouluyhteisöön	16

1 JOHDANTO

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa maahanmuuttajaoppilaille tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia ja nuoria. Perusopetuslaki asettaa maahanmuuttajalapsen samanarvoiseksi Suomen kansalaisten kanssa. Oppivelvollisuus koskee kaikkia Suomessa vakituisesti asuvia lapsia, myös turvapaikanhakijoita. Mikäli maahanmuuttajataustaisen oppilaan suomen kielen taito ei ole riittävä perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen, hän aloittaa opintonsa valmistavan opetuksen ryhmässä. Opetus on nimensä mukaan valmistavaa ja opetuksen tavoitteena on suomen kielen alkeiden oppimisen lisäksi tutustuttaa oppilas perheineen suomalaisen koulun käytänteisiin.

Monikulttuurisella oppilaalla tarkoitetaan tässä oppaassa oppilasta, jonka äidinkieli on muu kuin suomi tai jonka uskonnolliseettinen tausta poikkeaa suomalaisen kulttuurin valtavirrasta.

Suomi toisena kielenä (S2) on yksi äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineen oppimäärästä. S2-opetus ei siis ole esimerkiksi tuki- tai erityisopetusta. Oppimäärä on tarkoitettu sellaisille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen kielen taito ei ole äidinkielen tasoinen kaikilla kielen osa-alueilla. S2-opetuksen kriteerinä tulee käyttää ainoastaan kielitaidon tasoa eikä esimerkiksi synnyinmaata, kansalaisuutta, väestökisteriin merkittyä äidinkieltä tai Suomessa oloaikaa.

Äidinkielen (kotikielen) opetusta kaupungin alueella tarjotaan eri kielissä. Vuonna 2013 näitä kieliä olivat venäjä, viro, kiina, albania, kurdi, espanja, puola ja thai.

2 ARVOPOHJA

Monikulttuurisuustaitojen kehittäminen perustuu näkemykseen ihmisen tasavertaisuudesta. Paitsi lain edessä, ihmiset tulee nähdä tasavertaisina toimijoina ja kumppaneina yhteiskunnassa. Perustuslain 6§:n mukaan ihmistä ei saa asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsen asema ja yhdenvertaisuus tulee turvata samalla tavalla. YK:n lasten oikeuksien julistus toimii arvopohjan taustalla; periaate 10 toteaa, että ”lasta tulee suojella sellaisilta toiminnoilta, jotka saattavat kasvattaa hänessä taipumuksia rodulliseen, uskonnolliseen tai muunlaiseen syrjintään. Häntä on kasvatettava ymmärtämykseen, suvaitsevaisuuteen, kansojen välisen ystävyys, rauhan ja yleismaailmallisen veljeyden hengessä sekä täysin tietäen, että hänen tarmonsa ja kykynsä olisi saatettava palvelemaan hänen lähimmäisiään.”

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2004) toteavat, että opetuksen on tuettava jokaisen oppilaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiä sekä äidinkielen kehitystä. Opetuksessa tulee ottaa huomioon suomalaisen kulttuurin monimuotoistuminen maahanmuuttajien myötä sekä tuettava oppilaan kulttuuri-identiteetin syntymistä ja osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa.

Monikulttuurisuus ei koske vain maahanmuuttajia, vaan toiminta koskee kaikkia ja tavoitteena on koulukult-

tuurin kehittäminen suvaitsevampaan suuntaan. Sitä kautta parannamme kaikkien kouluviihtyvyyttä. Koulun toiminnassa näkyvä monikulttuurisuuskasvatus ei vielä ole arkipäivää. Monikulttuurisuuskasvatuksen näkyy jokaisen oppilaan koulutyössä, ei vain maahanmuuttajien tai soomea toisena kielenä opiskelevien oppilaiden arjessa. Koulun monikulttuurisuuskasvatuksella tuetaan oppilaan ja perheen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Peruskoulun yhteisenä tavoitteena on myös huolehtia, että jokainen oppilas saa sellaiset tiedolliset ja taidolliset valmiudet, että hän saa tasavertaiset mahdollisuudet sijoittua toiselle koulusteelle ja työelämään. Maahanmuuttajaoppilailla jatko-opintoihin sijoittuminen on vaikeampaa kuin muilla. Tähän liittyvät syrjäytymisuhka ja työttömyys.

Koulun tulee huolehtia siitä, että koululla on valmius huolehtia maahanmuuttajaoppilaita koskevissa asioissa, muun muassa materiaalihankinnoissa, sosiaalitoimen yhteistyössä, oppimissuunnitelma-asioissa ja yhteistyöverkostoissa.

Tärkeimmät tavoitteet liittyen monikulttuurisen oppilaan oppimiseen ja koulunkäyntiin:

1. Kaikissa kouluissa kiinnitetään erityistä huomiota monikulttuurisen oppilaan vastaanottamiseen ja kotouttamiseen kouluympäristöön.
2. Kouluissa tulee taata S2-oppilaan oikeudet saada opetussuunnitelman mukaista opetusta.
3. Koulujen tulee toiminnassaan vahvistaa monikulttuurisuuskasvatusta siten, että kulttuurien välinen ymmärrys ja vuoropuhelu lisääntyvät.
4. Maahanmuuttajaoppilaan huono suomen kielen taito ei saa olla syynä erityisopetukseen siirtämiseen.
5. Jokaisen opettajan tulee ottaa huomioon opetuksensa järjestyksessä monikulttuurisen oppilaan arvomaailma ja kielitaito.

3 OPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN

3.1 Esiopetuksesta perusopetukseen

Mikäli esiopetusoppilaan suomen kielen taso arvioidaan riittämättömäksi ensimmäisen koulun vuoden aloittamiseen lähikoulun yleisopetuksen ryhmässä, hänet voidaan ohjata valmistavan opetuksen ryhmään. Tällöin oppilas ei välttämättä ole valtionavun piirissä, mutta hänen koulutiensä alun helpottamiseksi valmistavan opetuksen tuki saattaa olla merkittävä. Esiopetuksessa tehdään kaikille S2-oppilaille Repun takanassa-testi.

Mikäli valmistavassa luokassa on tilaa, oppilas voidaan sijoittaa sinne. Integraatio ensimmäiseen luokkaan tulee kuitenkin aloittaa heti, varsinkin, mikäli oppilas on jo koko esiopetusvuotensa ollut suomalaisessa päiväkodissa ja esiopetusryhmässä.

3.2 Valmistava opetus

3.2.1 Nykytila

Valmistavat luokat toimivat Keskustan koulussa (vuosiluokat 1-6) sekä Hermannin koulussa (vuosiluokat 7-9). Valmistavan opetuksen opetussuunnitelmassa (2011) on ryhmän ylärajaksi vahvistettu 15 oppilasta.

Oppilaita on pyritty integroimaan koulujen yleisopetuksen ryhmiin heti, kun se on kielellisesti mahdollista. Valmistavassa ryhmässä oppilas voi olla kolme

lukukautta. Oppilaalle laaditaan oppimissuunnitelma (liitteenä) ja ennen siirtymistä lähikouluun erityisopettaja tekee KiKe-testin (kieliprofiili), jonka tulos seuraa oppilasta hänen siirtyessään lähikouluun.

Oppilas vastaanotetaan maahanmuuttajaoppilaan ilmoittautumislomakkeella (www.salo.fi/kasvatusjakoulutus/perusopetus/ilmoittautuminen). Lomake täytetään maahanmuuttajayksikössä sosiaalikeskuksessa, opetustoimen hallinnossa tai koulussa. Mikäli on selvää, että oppilaan suomen kielen taso on heikko, oppilas ohjataan aloittamaan koulunkäynti valmistavassa ryhmässä. Jos tieto oppilaasta on tullut koululle ennakkoon, voidaan kouluun tutustumiskertaan varata tulkki, jotta mukana seuraava huoltaja saa välittömän tiedon käytänteistä. Valmistavan opetuksen aikana opettaja tapaa huoltajat ainakin kerran yhdessä tulkin kanssa. Tässä tapaamisessa käsitellään koulun käyntiin liittyviä asioita, oppilaan sijoittuminen luokkaan tai jatko-opintoihin valmistavan vaiheen jälkeen sekä oppimissuunnitelma.

Opetuksen sisällöistä, tuntimääristä ja menetelmistä määrätään erikseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelmassa (Perusopetuksen opetussuunnitelma 2004).

3.2.2 Valmistavasta opetuksesta lähikouluun

Kun oppilaan siirtyminen valmistavasta opetuksesta tulevaan kouluun on ajankohtainen, valmistavan luokan opettaja

ottaa ensin yhteyttä koulun rehtoriin. Opettaja antaa samalla perustiedot oppilaasta ja suosituksensa luokkatasosta, jolle oppilas sijoitetaan. Tämän jälkeen koulun rehtori tekee päätöksen luokasta, jossa oppilas aloittaa. Seuraavaksi sovitaan tutustumisaika, jolloin opettaja ja oppilas menevät käymään uudessa koulussa. Tähän tapaamiseen voivat osallistua opettajan ja oppilaan lisäksi myös vanhemmat. Vastaanottavan koulun rehtorin lisäksi paikalla olisi hyvä olla luokanopettaja tai luokanvalvoja sekä mahdollisesti myös S2-opettaja.

Tapaamisessa käydään yhdessä läpi oppilaan oppimissuunnitelma ja kielitestin (KIKE) tulokset sekä katsotaan, miten oppimissuunnitelmaa voidaan jatkossa täydentää. Oppilaalle esitellään koulu ja luokka, johon hän sijoittuu. Oppilas voi joko tässä tapaamisessa tai koulussa aloittaessaan esitellä uudelle opettajalleen ja luokkakavereilleen portfolion, joka tehdään valmistavan opetuksen aikana. Portfolio on oppilaan tietokoneella tekemä esitys itsestään, harastuksistaan, kotimaastaan ja muista häntä kiinnostavista asioista. Portfolio on myös näyte oppilaan kielitaidosta.

Siirtymistä tulevaan kouluun voidaan valmistella myös integraatiopäivin tai -viikoin vastaanottavan tahon kanssa yhteistyössä. Siirtymisen tulee olla joustavaa ja hyvin suunniteltua. Oppimissuunnitelman päivittämisessä vastaanottavassa koulussa voidaan käyttää hyväksi myös valmistavan opetuksen opettajan tietoja ja näkemystä oppilaan tilanteesta ja kielen kehityksestä.

3.3 Suomi toisena kielenä (S2) opetuksen järjestäminen

3.3.1 Nykytila

Suomi toisena kielenä -opetusta annetaan kaikille niille oppilaille, joiden äidinkieli ei ole suomi. S2-opetusta järjestetään Salon alueella erilaisin toimintamallein. Käytössä on samanaikaisopetus, erityisopettajan antama opetus, eriyttäminen, erilliset S2-opetuksen ryhmät tai inklusoiminen äidinkielen suomen oppimäärään. Näistä viimeinen ratkaisu on opetussuunnitelman perusteiden vastainen järjestely. Useimmissa Salon kouluissa on oppilaita, joiden äidinkieleksi on ilmoitettu jokin muu kuin suomi. Kaikille näille oppilaille tulee järjestää S2-opetusta, sillä heillä on oikeus ko. oppiaineen opetukseen. S2-ryhmät ovat sekä osaamistasoiltaan että ikäta-soiltaan heterogeenisia.

3.3.2 Tavoitteet toiminnan kehittämiseksi

Kouluissa tulee vahvistaa S2-oppilaan oikeuksia saada opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetusta ja oppilas tulee myös arvioida ko. oppiaineessa siihen liittyvin arviointikriteerein. Kouluille annetaan erikseen S2-tuntikehys, jonka jakoperusteena pidetään laskukaavaa $1 \text{ vkt/koulu} + 0,1 \times \text{S2-oppilas}$.

Mikäli koulussa on useita S2-oppilaita, on tarkoituksenmukaisinta järjestää opetus siten, että kaikki S2-oppitunnit palkitetaan työjärjestyksessä äidinkielen suomen kanssa. Opettajaresurs-

si pyritään järjestämään koulun omin voimin. Koulun sisäisin järjestelyin voidaan sopia käytettäväksi osa-aikaista erityisopetusta tämän tehtävän toteuttamisessa sekä avustajapalveluita samanaikaisopetuksessa, mikäli koulun resurssit sallivat. Koulunkäyntiavustaja ei kuitenkaan voi toimia S2-opettajana tai pitää samanaikaisopetukseen osoitettu ryhmää pääsääntöisesti erillään luokasta, eikä koulun erityisopettajaa valjastaa ainoastaan S2-opetukseen. Erityisopettaja voi oman erityisopettajatehtävänsä (koululle annetut erityisopetuksen tunnit) lisäksi toimia S2-opettajana koululle annettavan S2-tuntikehyksen myötä.

Opetuksen järjestämisessä voidaan myös noudattaa vaihtoehtoista mallia, jossa koulun S2-oppilaat ovat vähimmillään 1 h / vko erillisryhmänä ja muun ajan samanaikaisopetuksessa. Tällöin S2-opetusta antava opettaja suorittaa oppilaan arvioinnin yhteistyössä luokanopettajan kanssa. Läksyä oppilaalle ei tule antaa kahdelta taholta. Tällöin äidinkielen oppitunneilla on eriytetty kaksi ohjelmaa: äidinkielen suomi sekä suomi toisena kielenä oppimäärän mukainen suomi. Oppilaille voidaan antaa soveltuvin osin samoja tehtäviä, mutta opetuksessa huomioidaan se, että S2-oppilaan kohdalla S2-opetussuunnitelman perusteiden sisällöt toteutuvat. Opetuksen järjestämisessä kuitenkin huomioidaan, että oppilas opiskelee vain yhtä oppimäärää ja oppilasta opettavat opettajat tekevät jatkuvaa yhteistyötä.

Mikäli koulussa on oppilas, jonka äidinkieleksi on merkitty oppilastieto-

järjestelmään muu kuin suomi, mutta oppilas hallitsee suomen kielen kaikki osa-alueet (puhuminen, kirjoittaminen, kuullun ja luetun ymmärtäminen, sanasto ja rakenteet) samalla tasolla kuin samanikäinen suomenkielinen luokkatoverinsa, hänen suomen kielen oppimääräänsä voidaan muuttaa rehtorin päätöksellä äidinkielenomaisen suomen oppimääräksi. Tähän oppimäärän muutokseen tulee suhtautua varauksella, samoin kuin äidinkielen vaihtamiseen oppilastietoihin. Mikäli perhe haluaa ilmoittaa lapsensa äidinkieleksi suomen puutteellisesta kielitaidosta huolimatta, perhe tulisi ottaa neuvotteluun koululle ennen merkinnän muuttamista. Oppilas hyötyy S2-oppiainevalinnasta ylioppilaskirjoituksiin saakka, joten hätiköity äidinkielen muuttaminen saattaa heikentää oppilaan asemaa. Opetuksessa noudatetaan Perusopetuksen opetus-suunnitelman (2004) sisältöjä ja arviointiohjeita.

3.4 Oppilaan oman äidinkielen opettaminen

3.4.1 Nykytila

Salossa järjestetään ns. kotikielen eli oman äidinkielen opetusta venäjän, viiron, kiinan, albanian, kurdin, espanjan, puolan ja thain kielissä (vuonna 2013). Ryhmiin ei ole saatu kaikkia oppilasrekisterissä ko. kielen äidinkieleeseen ilmoittaneita oppilaita. Opetus on perusopetusta täydentävää opetusta. Viiikoittain annettava 1-2 vkt oman äidinkielen opetusta tulee perusopetuksen tuntijaon määräämien tuntien lisäksi ko. opetukseen osallistuvalla oppilaalla.

3.4.2 Tavoitteet toiminnan kehittämiseksi

Suomen kielen oppimisen ja omaksumisen tueksi on oman äidinkielen osaaminen avainasemassa. Oma äidinkieli on oppilaan tunnekieli ja mikäli sitä ei opiskella, sen osaamistaso jää puutteelliseksi. Opetustoimen tehtävänä on mahdollistaa oppilaan oman äidinkielen opiskelu perusopetuksessa. Koulu voi ohjata huoltajia aktiivisuuteen asiassa. Mikäli neljä huoltajaa vaatii oman äidinkielen opetuksen järjestämistä lukukauden alkaessa, asiaan ryhdytään viipymättä. Opetustoimi pyrkii palkkaamaan ensisijaisesti pätevän opettajan. Opetus pyritään järjestämään sellaisessa kouluyksikössä, jossa on enemmän ko. kieltä äidinkielenään puhuvia tai muuten siten, että siirtyminen yksiköön on mahdollista välitunnin aikana. Opetusryhmän kokoa ei säädellä, mutta opetuksen järjestämisessä pyritään huomioimaan ryhmän heterogeenisuus ja oppilaiden ikätaso. Oman äidinkielen opettajat kokoontuvat kerran lukukaudessa yhteiseen suunnittelupalaveriin, jossa pohditaan opetukseen, arviointiin ja huoltajayhteistyöhön liittyviä kysymyksiä. Yhteysopettajana toimii venäjän kotikielen opettaja.

Mikäli koulussa on useita oppilaita, jotka osallistuvat oman äidinkielen opetukseen, rehtori pyrkii laatimaan koulun työjärjestyksen siten, että opetusta voidaan antaa sellaiseen aikaan, mikä ei aiheuta oppilaalle vaikeuksia. Koulussa oman äidinkielen oppitunti ei sovellu klo 15 tai myöhemmin alkavaksi. Yläkoulussa oman äidinkielen opetukseen osallistuminen ei saa rajoittaa oppilaan valinnaisaineiden valintaa. Opetuksessa noudatetaan Opetushallituksen antamaa suositusta maahanmuuttajan äidinkielen opetuksen perusteiksi (Opetussuunnitelman perusteet 2004, liite 5). Opettaja toimittaa oppilaslistansa lukukauden alkaessa lasten ja nuorten sekä vapaa-aikapalvelujen taloussihteerille valtionavun hakemiseksi.

3.5 Katsomusaineen opettaminen

Perusopetuslaki 13§:

Perusopetuksen järjestäjän tulee järjestää oppilaiden enemmistön uskonnon mukaista uskonnon opetusta. Opetus järjestetään tällöin sen mukaan, mihin uskonnolliseen yhdyskuntaan oppilaiden enemmistö kuuluu. Tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvat oppilaat osallistuvat oman uskontonsa opetukseen. Oppilas, joka ei kuulu tähän uskonnolliseen yhdyskuntaan, voi huoltajan ilmoitettua asiasta perusopetuksen järjestäjälle osallistua mainittuun uskonnonopetukseen.

Tulkinta:

Kaikki evankelisuterilaiseen kirkkoon

kuuluvat oppilaat osallistuvat koulun uskonnonopetukseen. Mikäli mainittuun kirkkoon kuulumaton oppilas haluaa kuitenkin näille oppitunneille osallistua, hän voi sen tehdä huoltajan niin ilmoitettua. Mikäli oppilas on yhteishuollossa, ilmoitukseen tarvitaan molempien huoltajien allekirjoitus (KHO 25.11.2004).

Vähintään kolmelle evankelisuterilaiseen kirkkoon tai vähintään kolmelle ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvalla oppilaalla, jotka eivät osallistu 1 momentissa tarkoitettuun uskonnon opetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta.

Tulkinta:

Mikäli vähintään kolme ortodoksioppilasta koko kaupungin alueelta haluaa oman tunnustuksensa mukaista opetusta, on se järjestettävä.

Muuhun kuin 2 momentissa mainittuihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvalle vähintään kolmelle oppilaalle, jotka eivät osallistu 1 momentissa tarkoitettuun uskonnonopetukseen, järjestetään heidän oman uskontonsa opetusta, jos heidän huoltajansa sitä pyytävät.

Tulkinta:

Jos koko kaupungin alueelta vähintään 3 huoltajaa pyytävät oman uskontonsa (esim. islam) mukaista opetusta järjestettäväksi, on se tehtävä. Koulutuksen järjestäjän tulee hankkia opettaja.

Jos oppilas kuuluu useampaan kuin

yhteen uskonnolliseen yhdyskuntaan, oppilaan huoltaja päättää, minkä uskonnon opetukseen oppilas osallistuu.

Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomalle oppilaalle, joka ei osallistu 1 momentissa tarkoitettuun uskonnonopetukseen, opetetaan elämäntarkomustietoa. Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluvalle oppilaalle, jolle ei järjestetä hänen oman uskontonsa opetusta, opetetaan huoltajan pyynnöstä elämäntarkomustietoa. Perusopetuksen järjestäjän tulee järjestää elämäntarkomustiedon opetusta, jos opetukseen oikeutettuja oppilaita on vähintään kolme. Uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulumaton oppilas voi huoltajan pyynnöstä osallistua myös sellaiseen perusopetuksen järjestäjän järjestämään uskonnon opetukseen, joka oppilaan saaman kasvatuksen ja kulttuuritaustan perusteella ilmeisesti vastaa hänen uskonnollista katsomustaan.

Tulkinta:

Kaupungin alueella järjestetään kaikissa kouluissa elämäntarkomustietoa (ET), mikäli koulussa on yksikin oppilas, joka siihen on oikeutettu. ET tulee pyrkiä työjärjestyksellisesti palkittamaan samaan uskonnonopetuksen kanssa, eikä sitä voi järjestää koulun muun työajan jälkeen. ET-ryhmässä voi opiskella siis mihin tahansa muuhun uskonnolliseen yhdyskuntaan paitsi evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvia oppilaita. Lisäksi ryhmään tulee ottaa kaikki koulun uskontokuntiin kuulumattomat oppilaat, elleivät huoltaja/huoltajat ole

ilmoittaneet oppilasta koulun uskonnonopetukseen.

Katsomusaineen opetus saattaa siis yksittäisen oppilaan kohdalla aiheuttaa koulussa järjestelyjä. Opetusjärjestelyjen osalta on kuitenkin otettava huomioon se, etteivät ne saa aiheuttaa oppilaalle pidempiä koulupäiviä kuin muille oppilaille, ja että järjestelyt eivät saa oppilaan tuntemaan syrjintää. Uskonnon opetuksesta ei enää kirjoiteta vapautusta, vaan katsomusaineen valinta on yllä mainituilla lain tulkinnoilla ilmoitusasia. Koulun tulee kerätä tieto katsomusaineen osalta niiltä oppilailta, jotka oppilasrekisterin mukaan eivät kuulu evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Mikäli oppilas ei osallistu koulussa katsomusaineen opetukseen ja hän saa omalta uskonnolliselta yhdyskunnaltaan opetusta, hänet voidaan huoltajan pyynnöstä vapauttaa opetuksesta tai ohjatusta toiminnasta, mitä hänelle tulisi järjestää muiden oppilaiden katsomusaineen opetuksen ajaksi. Tällöin ko. oppilaalla on viikkotyötuntimäärä pienempi kuin tuntijako edellyttää.

3.6 Tuettu opetus/tukiopetus

Oppilaalle, jonka maahanmuutosta on kulunut enintään neljä vuotta, voi antaa erikseen valtion tukemaa tukiopetusta. Koulukohtainen tukiopetusresurssi on 1 vkt / tuen piirissä oleva koulun oppilas + 1 vkt koulua kohti. Joten jos koulussa on esim. neljä maahanmuuttajille tarkoitettuun tukiopetukseen oikeutettua oppilasta, koulussa voidaan pitää 5 h ko. tukiopetusta viikossa. Resurssi on erillinen tukiopetusresurssi. Tämä tukiopetus laskutetaan samalla kuin muukin opettajan antama tukiopetus. Lukukausittain lasten ja nuorten sekä vapaa-aikapalvelujen taloussihteeri lähettää rehtorille seurantalomakkeen, johon kirjataan maahanmuuttajille annetun tukiopetuksen tuntimäärät ja tukiopetusta saaneet oppilaat. Tilaston ylläpitäminen on tärkeää valtionavun saamiseksi.

Koulunkäyntiavustajan tuki on käytettävissä koulun resurssien mukaan. Koulun jakaa avustajaresurssinsa tarpeen edellyttämällä tavalla yleisen, tehostetun ja erityisen tuen tarpeessa oleville oppilaille maahanmuuttajia unohtamatta.

Erytisopettajan tukitoimia voidaan käyttää koulussa maahanmuuttajaoppilaan tukemiseksi samalla tavalla kuin suomalaisten oppilaidenkin osalta. Erytisopettajan apu ja konsultaatio ovat erityisen tärkeitä silloin, kun luokantai aineenopettaja on huolissaan maahanmuuttajaoppilaan oppimisesta tai sosioemotionaalisesta hyvinvoinnista koulussa.

3.7 Maahanmuuttajaoppilaan erityinen tuki

Opetussuunnitelman perusteiden mukaan opetustyössä tulee ottaa huomioon oppilaiden taustat ja lähtökohdat kuten äidinkieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika. Opetuksen ohella tulee maahanmuuttajille antaa tukea myös muilla oppimisen osa-alueilla tasavertaisten oppimisvalmiuksien saavuttamiseksi. Maahanmuuttajaoppilas ei ole automaattisesti erityisoppilas, mutta on myös oikeutettu tarvittaessa erityiseen tukeen. Keskeistä on erityisen tuen tarpeen tunnistaminen. Oppilastuntemus ja eri kulttuurien tuntemus ovat keskeisiä asioita oppilasta tuettaessa. Maahanmuuttaja monikulttuurinen oppilas ovat oikeutettuja myös samantyyppisiin oppilashuollon palveluihin kuin suomalaiset koulutoverinsa. Tarvittaessa koulun tulee tilata tulkkausapua tulkkipalvelusta.

Erytisopetuksella pyritään takaamaan, että kaikki suorittavat oppivelvollisuuden peruskoulussa. Erytisopetuksen tavoitteena on koulutuksellisen tasa-arvoisuuden toteutuminen. Ensisijaisesti pyritään tukemaan kaikkien oppilaiden, myös maahanmuuttajaoppilaiden, opiskelua siten, että yleisen oppimäärän mukaiset tavoitteet voidaan saavuttaa. Tukimuodot määräytyvät oppilaan oppimisvaikeuksien laadun ja laajuuden mukaan. Keskeistä on varhainen oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tukitoimien aloittaminen. Kaikille erityistä tukea tarvitseville oppilaille voidaan antaa tukiopetusta. Mikäli tukiopetus ei yksin riitä, oppilaalle annetaan erityisopetusta.

Periaatteena tulisi olla, ettei maahanmuuttajaoppilaan huono suomen kielen taito saa olla syynä erityisopetukseen siirtämiseen. Maahanmuuttajaoppilaiden oppimisvaikeuksien luotettava diagnosointi on kuitenkin erittäin haasteellista. Kaikki oppimisvaikeutta ja kehityksen kulkua testaavat mittarit ovat kulttuurisidonnaisia sekä edellyttävät usein hyvää suomen kielen taitoa. Maahanmuuttajaoppilaan arvioinnissa tulisi tarkkaan harkita testien merkitystä koko tutkimukselle ja miettiä uusia näkökulmia ja työtapoja sekä pyrkiä yhteistyössä oppilaan dynaamiseen arviointiin. Oppilaiden testaamisen ja psykologisen arvioinnin painopisteen tulisi olla moniammatillisessa yhteistyössä, tietojen kokoamisessa ja työstämisessä, havainnoissa ja haastatteluissa.

Perinteisessä kognitiivisessa arvioinnissa oppilaan tulee suoriutua tehtävistä itsenäisesti ja tehtävätilanteet pyritään pitämään mahdollisimman samanlaisina kaikille oppilaille. Testin tulos kertoo miten paljon oppilaan suoriutuminen poikkeaa saman ikäryhmän keskimääräisestä suoriutumisesta tietyllä hetkellä.

Dynaamisessa arvioinnissa ei yritetä vain mitata nykytilannetta, vaan arvioidaan oppilaan oppimiskykyä hänen lähikehityksensä vyöhykkeellä. Oppilaan nykytilanteen tietäminen on vasta arvioinnin lähtökohta. Dynaamisessa arvioinnissa oppilaan epäonnistuessa jossain kykyjä mittaavassa tehtävässä, hänelle annetaan uusi yhtä vaikea tehtävä. Yhdessä testaaajan kanssa opetellaan, kuinka tämän tyyliä teh-

täviä ratkaistaan. Vasta kun oppilas on ymmärtänyt, kuinka kyseinen tehtävä tehdään, mennään arvioinnissa eteenpäin. Tässä vaiheessa oppilaalle annetaan taas yhtä vaikea tehtävä, mutta nyt häntä ei auteta tai opeteta. Mikäli oppilas osaa tässä vaiheessa ratkaista uuden tehtävän, on oppimista tapahtunut. Dynaaminen arviointi antaa tietoa miten laaja oppilaan oppimiskyky on ja millä keinoin oppilas oppii tai ei opi. Oppilaan oppimiskyvystä on syytä olla huolissaan, mikäli oppilas ei runsaasta opetuksesta huolimatta edisty.

Maahanmuuttaja ja monikulttuurinen oppilas on oikeutettu samoihin erityisopetuspalveluihin kuin muutkin koulun oppilaat.

3.8 Valmistavasta opetuksesta tai perusopetuksesta toiselle asteelle

Valmistavan vaiheen jälkeen oppilas jatkaa perusopetusta yleisopetuksen luokassa, mikäli hän on vielä oppivelvollinen. Mikäli oppivelvollisuus on suoritettu tai oppilas on täyttänyt 17 vuotta, koulun oppilaan ohjaaja, erityisopettaja tai valmistavan luokan opettaja ohjaavat oppilasta jatko-opintoihin. Yhteishaussa keväällä oppilaalla on mahdollisuus hakeutua toisen asteen kouluihin.

Jos oppilaan suomen kielen taito on tässä vaiheessa puutteellinen, tulee hänet ohjata ammatilliseen valmistavaan koulutukseen.

Haastavimpia opiskelijoita ovat perusopetuksen loppuvaiheessa Suomeen muuttaneet lukutaidottomat nuoret. Heille tarjotaan ensin mahdollisuus pysyä alakoulun valmistavassa opetuksessa, kunnes lukutaito tai 17 vuoden ikä saavutetaan, ja sen jälkeen heidät ohjataan yksilöllisesti valmistavaan ammatilliseen koulutukseen tai taitojen ja tietojen puuttuessa aikuisopiston suomen kielen koulutukseen ja sitä kautta mahdollisille ammattikursseille.

Salon aikuislukio täydentää yllämainittujen oppilaitosten opetustarjontaa.

3.9 Perusopetuksen tehtävät

Edellä mainittujen opetuksen järjestämistä, kehittämistä ja suunnittelua koskevien asioiden lisäksi opetustoimen hallinto vastaa mm. seuraavista asioista:

- Maahanmuuttajien valmistavan opetuksen valtionavun hakeminen
- Maahanmuuttajille suunnatun tukiopetuksen valtionavun hakeminen
- Oman äidinkielen opetuksen järjestämiseen suunnatun valtionavun hakeminen
- S2-tuntikehyksen laskeminen kouluille oppilastietojärjestelmän tietojen pohjalta

3.10 Tulkkipalvelut

Huoltajien kanssa asioidessa tulee tarvittaessa käyttää apuna tulkkia. Tulkkipalvelut tilataan Turun tulkkikeskuksesta, p. 02 266 2211. Salon maahanmuuttajayksiköstä on saatavana venäjän kielen tulkkausta, p. 044 778 3060.

Koulu hoitaa tulkin tilaamiseen tarpeen mukaisesti. Mikäli kyseessä on esimerkiksi huoltajien kuuleminen oppilaan kurinpitoasiassa tai erityiseen tukeen liittyvät järjestelyt, niin paikalle tilataan laillistettu tulkki. Koulu voi harkintansa mukaan käyttää tulkkaukseen avuksi mm. kotikielen opettajia tai ko. kielen hallitsevia koulunkäyntiavustajia. Opettajilla ja avustajilla on salassapitovelvollisuus.

4 HUOLTAJIEN KANSSA TEHTÄVÄ YHTEISTYÖ

4.1 Maahanmuuttajaoppilaan vastaanottaminen kouluun valmistavalle luokalle

Perusopetuksen lomakkeistossa on erillinen kaavake, joka tulee täyttää maahanmuuttajaoppilasta vastaanottaessa. Kaavakkeen voi täyttää maahanmuuttajayksikön henkilökunta, opetustoimen hallinto tai vastaanotettava koulu. Tarvittaessa tulee käyttää apuna tulkkia. Kaavake toimii oppimissuunnitelman pohjana ja tulee siihen liitteeksi. Vastaanottavan koulun tulee selvittää kouluterveydenhoitajan kanssa tarvitaanko mahdollista terveystarkastusta. Mikäli oppilas tulee maasta, jossa tartuntatautiriski on ilmeinen, oppilas on syytä ottaa kouluun vasta terveystarkastuksen jälkeen.

Ensimmäisessä tapaamisessa huoltajien kanssa selvitetään koulun käytänteet, oppilaan erityispiirteet sekä oppimissuunnitelman lähtökohdat. Tarvittaessa apuna tulee käyttää tulkkia.

4.2 Monikulttuurisen perheen kohtaaminen koulun arjessa

Monikulttuurisen perheen arvomaailmaan on hyvä tutustua huoltajien, oppilaan ja myös kirjallisuuden myötä. Oppilas ja perhe eivät saa kokea syrjintää ja oppilaan sopeutumista ja kotoutumista tulee tukea koko koulu yhteisön voimin. Valmistavan opetuksen aikana

huoltajille järjestetään vanhempainilta, jossa heille tulkkien välityksellä selvitetään suomalainen koulujärjestelmä, koulun peruskäytännöt kuten läksyt, tukiopetus, koulumatkat jne. Huoltajia tulee kuulla asioissa, jotka liittyvät heille eettisiin tai uskonnollisiin asioihin. Ruokailun järjestäminen tulee sopia heti koulun alkaessa siten, että kouluruoka vastaa perheen eettistä arvomaailmaa.

4.2.1 Liikuntaan osallistuminen

Varsinkin islamuskontoa tunnustavalle ja romanityölle koulun liikuntatunnille osallistuminen voi olla pulmallista. Koulun sääntöjen mukaan oppilaat käyvät useimpien liikuntatuntien jälkeen suihkussa. Asia tulee sopia oppilaan ja huoltajien kanssa yhteistyössä. Koska hygieniakasvatus kuuluu kaikille, suihkussa käymisestä ei ”vapauteta” oppilasta kokonaan, mutta hänen kanssaan voidaan sopia, että hän käy suihkussa vasta muiden jälkeen tai mahdollisesti erillisessä tilassa, mikäli sellainen on koululla tarjota. Asia tulee neuvotella oppilaan ja perheen arvoja kunnioittaen, mutta samalla huoltajille tulee välittää tietoa koulun hygieniakasvatuksesta ja liikunnanopetuksesta. Hunnutettujen tyttöjen osalta tulee huomioida, ettei huntu muodostu turvallisuusriskiksi liikuntatunnilla. Huntua ei tule pyytää pois päästä. Sellaisiin liikuntasuorituksiin, joissa huntua on esteenä tai vaaraksi, oppilas ei osallistu. Muuten liikuntaan osallistutaan saman opetussuunnitelman mukaan kuin muutkin oppilaat.

4.2.2 Muiden oppiaineiden opetus muuan muassa muslimioppilaalle

Musiikki

Jos musiikkitunneilla on selvästi kristillistä musiikkia, muslimioppilaita ei voi velvoittaa osallistumaan sen opiskeluun. Samoin osa nuorisomusiikista (pop, rock, heavy...) ei sovi muslimille. Mikäli oppilaan huoltaja kieltää lapsensa osallistumisen musiikinopetukseen, pyritään neuvotellen, musiikinopetukseen ja ohjeisiin tutustuen perustelemaan peruskoulun oppilaan velvollisuus osallistua musiikinopetukseen. Vain erittäin harvoissa poikkeustapauksissa eriytetään koulun musiikinopetuksen opetussuunnitelmaa kyseiselle oppilaalle. On tärkeää, että kunnan kaikissa kouluissa pyritään eriyttämään samalla tavalla. Lisätietoja: www.moped.fi/arki/eriyttamisohje3.html

Musiikki arvioidaan yleisten ja koulun omien arviointiohjeiden mukaisesti. Mikäli musiikin opetussuunnitelmasta jää oleellisia kokonaisuuksia suorittamatta (oppilas on paljon pois tunneilta tai opetusta on runsaasti eriytetty), tämä otetaan huomioon arvostelussa. Mikäli oppilaan luokan musiikin oppimäärä jää kokonaan suorittamatta, merkitään todistuksen lisätietoihin: "X. luokan musiikin oppimäärä suorittamatta" ja jätetään numero tai sanallinen arviointi antamatta. Viimeistään ennen 9. luokan päättötodistuksen saamista tulee oppilaalla olla suoritettuna koko peruskoulun musiikin oppimäärä. Oppilaalla myös mahdollisuus kesän aikana suorittaa kyseisen luokan musiikin oppimäärä (ehdot).

Terveystieto

Terveystieto sisältyy 1.-6. -luokilla muiden perusopetuksen oppiaineitten sisälle, mutta yläkoulun luokilla 7.-9. sitä opetetaan itsenäisenä oppiaineena. Muslimit eivät näe ongelmaa terveellisten elämäntapojen, sairauksien ehkäisyn, ihmisen toimintojen ja muiden terveystietoon liittyvien aihepiirien opetuksessa. Jos huoltaja tai oppilas kokee opettajan käyttämän materiaalin seksuaalikasvatukseen liittyvässä opetuksessa loukkaavana, opettaja voi käyttää ja antaa oppilaille muuta materiaalia tuntityöskentelyyn ja kokeisiin valmistautumiseen.

Leirikoulut, retket, tutustumiskäynnit ja diskot

Leirikouluista kannattaa tiedottaa huoltajille, miten yöpyminen, peseytyminen ja ruokailu on järjestetty ja mitä leirikoulun ohjelmaan kuuluu. Suihkussa käyminen ja saunominen yhdessä muiden oppilaiden kanssa on monen muslimihuoltajan mukaan ehdottomasti kiellettyä, vaikka oppilaat olisivat samaa sukupuolta. Opetussuunnitelmaan kuuluvat retket ja tutustumiskäynnit kuuluvat kaikille oppilaille. Esimerkiksi taidenäyttelyiden osalta on opettajan kuitenkin syytä varmistua etukäteen, että esillä oleva taide- ja/tai kuvamateriaali on kaikille oppilaille soveltuva. Luokkien tai koulun järjestämien diskosten sisältö on tiedotettava huoltajille, jotta he voivat ratkaista lapsensa osallistumisen niihin.

4.2.3 Koulun juhlalat

Joulujuhlan Enkeli taivaan -laulu ja joulukuvaelma sekä keväťjuhlan Suvi-virsi ovat suomalaista kulttuuriperinnettä eivätkä siten tee juhlasta uskonnollista tilaisuutta, joten kaikki voivat osallistua siihen. Mikäli koulu järjestää selkeästi uskonnollisen joulu tai keväťjuhlan, koululaisjumalanpalveluksen tai vastaavan, islam ja eräisiin muihin uskonnollisiin yhdyskuntiin kuuluvien oppilaiden (esim. Jehovan todistajat) tai omantunnon systä vapautuksen saaneitten ei tarvitse osallistua niihin, vaan heille järjestetään korvaavaa toimintaa. Juhlapäiviin liittyy koulussa askartelua, käsitöitä, piirtämistä, musiikkia ja muuta toimintaa. Mikäli oppilas ei saa tehdä juhliin liittyviä toimintoja, pyritään hänelle järjestämään samantapaista toimintaa samassa tilassa. Vähemmistön takia ei enemmistön tarvitse luopua perinteistään, mutta vähemmistön perinteen tulisi näkyä myös koulun juhlissa, käytävillä ja arjessa. Ramadanin päätöspäivä ja uhr juhlan 1. päivä (Id-al-adhaa / Eid-al-Adhaa) ovat muslimioppilaille vapaapäiviä. Samaan tapaan esim. juutalaisoppilaan lauantai-työpäivä voidaan antaa vapaaksi, mikäli huoltaja sitä sapatin vieton takia haluaa. Lisätietoja: www.tkukoulu.fi/~moped/index.html

4.2.4 Huoltajien huomioiminen

Edellä on kuvattu kouluun tulevan monikulttuurisen oppilaan vastaanottamista. Alussa on erityisen tärkeätä, että oppimissuunnitelmaa laadittaessa huoltaja otetaan mukaan kouluyhteistyöhön ja tulkattuja tapaamisia on mahdollisuus järjestää.

Koulun vanhempainiltoihin voidaan tarvittaessa kutsua tulkki. Vanhemmat voivat halutessaan ottaa mukaansa luokan vanhempainiltaan esimerkiksi tuttavansa tai sukulaisensa, joka pystyisi tulkitsemaan opettajan viestin huoltajille. Mikäli opettajalla ja huoltajalla on joku muu yhteinen kieli (englanti, venäjä), myös sitä voidaan käyttää apuna. Koulussa voidaan myös järjestää vanhempainiltoja kieliryhmittäin, ja varata näihin tilaisuuksiin tulkki tarvittaessa.

Opettajan tulee selvittää huoltajien kanssa, paljonko huoltajat ymmärtävät koulusta lähetetyistä viesteistä. Osa viesteistä voidaan kuvittaa surunaaamalla, ilonaamalla jne, jotta lukutaidottomatkin huoltajat pääsevät jyvälle tuleeko koulusta lasta koskevaa positiivista tai negatiivista viestiä. Huoltajien halutessa viestit voidaan lähettää myös kielitaitoisemman tuttavain tai sukulaisten kautta, mutta siinä tapauksessa lupa on hyvä pyytää tulkin läsnä ollessa kirjallisesti.

Valmiita lomakkeita eri kielillä huoltajien kanssa käytettäväksi on saatavilla osoitteesta www.moped.fi/lomakkeet/index.html.

5 MONIKULTTUURISUUS- KASVATUS KOULUISSA

5.1 Monikulttuuristen oppi- laiden taustojen huomioi- minen

Koulujen tulee ottaa vuosisuunnitel-
lussaan huomioon yhteisönsä moni-
kulttuuriset oppilaat siten, että sopivia
teemapäiviä, kuten esimerkiksi YK:n
päivä 24.10. tai lasten oikeuksien päi-
vä 20.11., voidaan käyttää osana käy-
tännönläheisempää opetusta. Maahan-
muuttaja- ja monikulttuuriset oppilaat
voidaan ottaa mukaan suunnittelemaan
teemapäivien sisältöä. Suunnittelussa
voidaan huomioida myös ko. perheiden
huoltajat.

Mikäli luokassa opiskelevan monikult-
tuurisen oppilaan elämänkatsomus
edellyttää koululta joustoa ja erillisiä
järjestelyjä, esimerkiksi liikunnan ja
musiikin opetuksen osalta, tulee ko.
asioista keskustella luokassa kaikkien
oppilaiden kanssa siten, että oppilaat
ymmärtävät mistä järjestelyissä on
kysymys. Ennen asioiden selvittämistä
luokassa on asiasta hyvä keskustella
huoltajien kanssa.

Maahanmuuttajaoppilas voi kertoa
erilaisissa oppimistilanteissa omas-
ta taustakulttuuristaan, mutta tilan-
teet on rakennettava siten, ettei niistä
muodostu paineita oppilaalle. Kaikessa
uusiin kulttuureihin tutustuttamisessa
tulee ottaa huomioon hienotunteisuus
oppilaita kohtaan ja tavoite: kulttuu-
rien tuntemus ja interkulttuurisuuteen
pyrkiminen.

5.2 Oppilaan ottaminen mukaan koulu yhteisöön

Luokkaan saapuvaa maahanmuuttaja/
monikulttuurista oppilasta tulee tukea
sosiaalisesti erityisesti, mikäli on sel-
vää, ettei kielitaito vielä riitä oppilaalla
itsellään ystävyysuhteiden luomiseen.
Jokaiselle valmistavan luokan oppilaal-
le ja valmistavasta perusopetukseen
siirtyneelle oppilaalle voidaan järjestää
tutor-oppilas koulusta. Tutor on saman-
ikäinen oppilas, jonka kotiluokka on sii-
nä ryhmässä, johon maahanmuuttaja-
oppilas integroituu. Tutorin tehtäväksi
voidaan antaa myös koulun ulkopuoli-
seen harrastuselämään tutustuttamis-
ta. Hyvin tutor-tehtävänsä hoitaneita
oppilaita voidaan palkita esim. stipen-
dillä tai muulla koulun hyväksi katso-
malla keinolla.

Kielitaidottomien oppilaiden vaikeat ti-
lanteet koulussa on usein hankalia sel-
vittää. Vain akuuteimmista tilanteista
(kiusaaminen, häirintä yms.) voidaan
käyttää apuna samankielistä oppilasto-
veria, mikäli hänen kielitaitonsa on ke-
hittyneempi. Huoltajaneuvotteluihin ja
kiusaamistapauksien selvittämiseen on
kuitenkin syytä aina tilata tulkki, mikä-
li asia on pitkittynyt ja on oletettavaa,
että ilman tulkkia huoltaja ja oppilas
eivät tule kuulluiksi.

Kaikenlaiset syrjinnän ja rasismien muo-
dot tulee kitkeä pois oppimisympäris-
töstä heti, kun sellaisia ilmenee. Syrjin-
nän suhteen koulujen tulee noudattaa
nollatoleranssia. Myös monikulttuuriset
oppilaat ja perheet tarvitsevat tietoa
muista kulttuureista. Koulun tehtäväksi

jää paitsi tutustuttaminen suomalaisuuden eri puoliin myös tutustuttaminen koulussa olevien muiden monikulttuuristen oppilaiden taustakulttuureihin.

